

kakršna je bila pred zakonom iz leta 1906., t. j., da se štejejo petletnine od nastopa službe, kakor to delajo v tolminskem okr. šolskem svetu.

Žal, da tovariš M. ni našel v goriškem učiteljstvu prijaznega odziva. Seveda izvzamam tu tolminsko učiteljstvo, ker ono uživa ugodnosti zakona iz leta 1906., ne tako učiteljstvo goriškega in sežanskega okraja. To je šlo preko prepričevalnega dopisa tov. M. na dnevni red.

Minilo je od takrat leto dni in zopet vse tiho... Da zbudim vsaj pičico zanimanja za stvar, hočem malo podreiniti v to sršenovo gnezdo.

Do l. 1900. je bila za Goriško v veljavi zakonska določba iz l. 1870., oz. 1896., po kateri so imeli pravico do petletnin le definitivno nameščeni učitelji (učiteljice), ki so neopretgoma z uspehom službovali skozi pet let na kaki javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih dežel. Z zakonom z dne 6. oktobra 1900 so se pa začela šteti tudi provizorna leta v petletnino. Prvo kvinkvenijo si tedaj po tem zakonu dobil po prvih petih dokončanih službenih letih.

Isto obsega glede petletnin zakon z dne 21. decembra 1901., t. j. prvo kvinkvenijo se šteje od nastopa službe.

Vkljub vsej jasnosti § 5. zakona z dne 21. decembra 1901 se je moralo goriško učiteljstvo boriti za svoje v zakonu utemeljene pravice in je končno doseglo, da je upravno sodišče svoječasno razsodilo zadevo petletnin v smislu § 5. gori citiranega zakona ter tako ustreglo željam in upravičenim zahtevam vsega učiteljstva.

Prišlo pa je leto 1906. in s tem letom nova regulacija plač. Ne malo presenečenja pa je povzročil § 9. novega sedaj veljavnega zakona z dne 14. januarja 1906., kateri paragraf je vrgel petletnine tja daleč nazaj, kjer so bile pred letom 1900. Kar smo pred letom 1906. že imeli, to so nam zopet odvzeli s § 9. novega zakona. Določilo se je sledeče: Petletnine se šteje od prvega dne meseca, ki sledi neposredne dnevu pridobljene usposobljenosti.

Tako smo šli s § 9. zakona z dne 14. januarja 1906., kar se tiče petletnin, za korak nazaj. Pa naj reče kdo, da ni to regulacija učiteljskih plač!

§ 9. zakona z dne 14. januarja 1906. šteje tedaj petletnine od drugega izpita. Za učiteljstvo, ki je službovalo pred tem zakonom, pa je velevažen drugi odstavek člena V. tega zakona. Člen V. se namreč glasi v svojem drugem odstavku doslovno tako-le:

„S tem zakonom se ne premeni pravica do višjih plač, katere so dosegli člani učiteljstva vsled prejšnjih zakonov.“ Za učiteljstvo, ki je službovalo pred zakonom iz leta 1906., § 9. sploh ni in ne more biti mero-dajen pri štetju petletnin, kar je jasno razvidno iz ravnokar dobesedno navedenega člena V. Člen V. jasno govori, da ima starejše učiteljstvo pravico do take ureditve glede štetja petletnin, kakor je razsodilo upravno sodišče na podlagi § 5. zakona z dne 6. oktobra 1900., ozir. 21. decem. 1901.

Da šteje tolminski okrajni šolski svet kvinkvenije od nastopa službe, postopa popolnoma pravilno in v smislu člena V. zakona z dne 14. januarja 1906. In kar velja v tolminskem, isto bi moralo veljati v goriškem in sežanskem okraju.

Nekam čudno se vse to sliši: Tovarišu M. L. v tolminskem okraju se je že lani priznala druga petletnina. Maturiral je leta 1900., drugi izpit položil leta 1904. Jaz n. pr. imam šele eno petletnino, dasi sem drugi izpit položil l. 1902.

V številki 51. lanskega „Tovariša“ čitam, da se je nekaterim kolegijam v tolminskem okraju podelilo prvo petletnino. Maturirale so l. 1905., izpit usposobljenosti pa so prebile l. 1907. Tovarišice-sošolke iz goriškega okraja in sežanskega — hočete ali nečete — čakajte še dobro leto!

V „Tovarišu“ z dne 10. marca t. l. berem, da se je tovarišema A. S. in Fr. U. v tolminskem okraju priznala četrta petletnina. Maturirala sta (glej „Ročni zapisnik“) l. 1890. Nasprotno je okrajni šolski svet sežanski odbil prošnjo tovariša J. Š. za podelitev četrte petletnine, dasi službuje ta že od l. 1888. (Prim. „Učit. Tov.“ št. 51. z dne 23. dec. 1910.)

Navedli bi lahko še več primerov, ki pričajo, da se mnenja naših okrajnih šol. svetov križajo glede podeljevanja kvinkvenij navzlic temu, da je tako jasno izražen drugi odstavek člena V. zakona z dne 14. januarja 1906. leta.

Zdi se mi, da se v naših okr. šolskih svetih pri razpravah o kvinkvenijah poudarja samo in edino § 9. večkrat citiranega zakona, člena V. ravnostnega zakona pa ne vidijo.

Zaključujem: Člen V. zakona z dne 14. januarja 1906., dež. zak. št. 10., daje učiteljstvu, ki je služilo pred tem zakonom, popolno pravico zahtevati to, kar je že imelo pred letom 1906., namreč da se mu štejejo petletnine od nastopa službe.

Na učiteljskih zastopnikih je — toliko v okrajnem šolskem svetu v Gorici, kolikor v onem v Sežani — da se zavzamejo za zadevo ter na podlagi jasne zakonite določbe dosežejo to, kar imajo tovariši v tolminskem okraju.

Želim pa, da se k predmetu še drugi oglasijo. y.

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik. (Dolje.)

Učiteljski naraščaj.

Naš učiteljski naraščaj smo prepuščali do danes preveč samemu sebi. Nismo se mnogo brigali za njega duševne smeri, in tako je taval slovenski učiteljski danes prepuščen samemu sebi bodisi v duševnem (izvenšolskem), moralnem, vzgojnem ali gmotnem oziru, dasi bi bila naša dolžnost, brigati se zanj v vseh ozirih.

In v prvi vrsti bi bila naša dolžnost, da ne krpamo s svojo samoizobrazbo šele v dobi aktivnega učiteljstva, temveč da izkušamo z vsemi močmi pospešiti samoizobrazbo že med učiteljskim naraščajem, da že tu položimo temelj močnemu nadaljnjemu našemu kulturnemu gibanju in razvoju.

Ovetero velikih idej nam je naprej in naprej zasajati že tu. In med te ideje prištevam: poglobljanje in razširjanje duševne samoizobrazbe in kulturnega gibanja; zbujanje smisla za lastno razmišljanje socialnega položaja slovenskega učiteljskega; zasajanje idej in zavesti do stanovskega organiziranja; zbujanje smisla za narodno socialno delo.

Nobenih velikih vnanjih prevratov našega stanu ne potrebujemo v vrstah aktivnega učiteljstva; hočemo le evolucije in duševnega prevrata idej, ki naj se pa ne vrši v področju našega stanu, temveč naj naravnemu razvoju odgovarjajo — prihaja od izvira našega stanu, iz naših učiteljskih!

Tu sem položimo vso svojo pozornost, če hočemo biti proroki bodočega gibanja našega stanu, tu vsadimo seme, ki naj dozori v bodočih naših vrstah, tu reformirajmo svoj socialni položaj bodisi z ozirom na našo izobrazbo, vzgojo ali gmotni položaj, in prepričan sem, da bo ta reforma temeljiteja in tudi trajnejša od vseh današnjih poizkusov.

Ta ideja sama se je gotovo že prej spoznavala in pripoznala, manjkalo je le resnega dela v tem oziru, stanovitne volje in podrobne dela med našim učiteljskim dijaštvom.

Tak glas se je čul v zadnjem času zopet, toda prepričan sem, da se ta glas nikdar ne uresniči.

Temu glasu leži iniciativa namreč, le v strankarski strasti, in je izključena resnična volja, odpomoči nepristrane in korenito sedanjemu slabemu socialnemu položaju slov. učiteljskega.

Saj nam to pove poziv ali okrožnica „Društva krščansko-mislečih učiteljev na Goriškem“ sama, ki se mestoma glasi tako-le:

„V zadnji seji je sklenil odbor D. K. M. U. pričeti z organizacijo katoliških učiteljskih in pripravnihških učencev.“

Društveno delovanje je bilo dosedaj v tem oziru nedostatno. Ne da se tajiti, da bi z dobro organizacijo ohranili marsikatero učiteljskega na naši strani, ker prihaja v drugi letnik mnogo nepokvarjenih gojencev, ki se nam odtujujejo pozneje — le vsled škodljivega vpliva starejših tovarišev.

Organizacijsko delo se ima vršiti po vzoru visokošolskih društev. V Gorici imenuje odbor stalnega, neodvisnega organizatorja, po možnosti kakega jurista.

Ime in stanovanje novodošlega dobrega dijaka naznani odbor organizatorju in njegova skrb bo uvesti istega v dijaško organizacijo.

Manjpremožnim dijakom bo preskrbelo društvo brezplačno kosilo, krivši stroške s prispevki iz društvene blagajne in radodarnimi doneski v denarju ali v deželnih pridelkih.

Vaše blagorodje je naproseno poslati društvenemu tajniku prav zanesljivo do 15. avgusta 1911 seznam z nami mislečih učiteljskih in učiteljskih, oziroma onih sinov naših somišljenikov, ki vstopijo s prihodnjim šolskim letom na pripravnico v P o d g o r o in bivajo v kraju našega delokroga.

Organizacija prične delovati s prihodnjim šol. letom (t. j. l. 1911/12.).

Tako se glasi ta okrožnica!

Ne bom polemiziral z njo, ker se držim načela, da se ne mudimo z napadi naših nasprotnikov, ker se nam je posluževati pozitivne taktike; zato bomo odgovorili tudi na to okrožnico ob sklepu — s pozitivnimi sklepi.

(Dolje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Celjsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 9. julija v Celju.

Zborovanja se je udeležilo 38 članov in gostje: gđne. Brenc, Koderman, Klančnik, Pristovšek in jurist Vizjak.

Tovariš predsednik se spominja pokojnega tovariša Košenine. Bil je tih, a zvest član naše organizacije. Blag mu spomin! — Gđna. nadučiteljica Oračeva, ki je stopila v pokoj, se je potrudila iz Rogatca k temu zborovanju in s tem pokazala simpatije do društva. V iskrenih besedah jo je tovariš predsednik pozdravil in se poslovil od nje v imenu društva, želeč nji, kakor g. očetu še mnogo srečnih let.

Od društva se je poslovil tudi tovariš Hribernik, ki odhaja v gornjegrajski okraj. Nanovo je pristopila gđna. Fonova.

Tovariš predsednik Brinar se je zahvalil za izvolitev v okrajni šolski svet, pozivljajoč učiteljstvo, da kontrolira njegovo delovanje. Ni nam obljubljal vsega mogočega in nemogočega; a njegove jedrnat in odkritosrčne besede so nas uverile o resni volji in zadostni moči do dela, ki mu je naloženo kot zastopniku učiteljstva.

Namesto odsotnega tovariša Slanca je podal poročilo o „Lehrerbundovi“ seji predsednik. Ta nam je tudi podal krasno poročilo o „Zavezinem“ zborovanju, ki so se ga udeležili vsi zastopniki našega društva. Umestno je, da omenim ta hvalevredni pojav.

Koncem zborovanja je razkazoval tov. Logar iz svoje botanične torbice, za kar mu iskrena zahvala!

Slovensko učiteljsko društvo mari-borske okolice je zborovalo 3. t. m. na vrtu „Narodnega doma“ v Mariboru. Predsednik pozdravi navzoče ude in goste tov. Ramšaka iz Sv. Petra, gđce. tov. Stanetičev in Sabatičev od Sv. Jakoba v Slov. gor. — Nato pride prečitavanje dopisov. Tov. predsednik nam poroča, da se je udeležil seje stalnega odbora dež. konference in da se je dnevni red deželne konference podaljšal za točki: 1. Reform der Bezirkslehrer-Konferenzen in 2. Rechtliche Verhältnisse der Lehrer. O prvi točki se je razvil daljši pogovor. Za referenta je določen tov. Slanc. Ta pa se je obrnil za nasvete do našega tov. predsednika, ki vpraša navzoče člane po njih mnenju o reformi. Govorili so tovariši Pučelik, Lichtenwallner Franc, Lasbacher, Godec in Lesjak. Reformirajo naj se sledeče točke:

Okrajne konference naj se vrše vsako drugo ali tretje leto. 2. Stalni konferenčni odbor se naj voli vsako tretje leto. 3. Teme naj se dajo že kar pri konferenci za prihodnjo konferenco, ker po sedanjih razmerah ni bilo mogoče, v enem mesecu preštudirati potrebne knjige in izdelati povoljni referat. 4. Predlogi, stavljeni na deželni šolski svet, naj se rešijo vsakokrat točno. 5. Če je konferenca vsako drugo ali tretje leto, se tudi lahko povišajo diete.

Nadalje poroča tov. načelnik o seji „Bundovega“ odbora z dne 6. junija 1911.

Za pregled načrta izpremenjenih pravil „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ se določi, da naj prevzame eden tovarišev to delo v roke in nam poroča v primernem času o tem. Javi se tov. Lesjak.

O letošnji Zavezini skupščini v Trstu poroča delegat tov. Vodenik Martin. Največji vtisk na njega je napravila svobodnost tržaškega učiteljstva. To pa so si naši tov. na jugu pridobili po edinosti, organizaciji in — primerni — plači. Vse učiteljstvo — naj si bo ljudsko ali srednješolsko — je članstvo avstrijskih društev. Sprejem štajerskih delegatov je bil jako prijazen.

H koncu nam še izvaja v daljšem govoru tov. Čepe (Kamnica) misel o združenju vseh učiteljskih društev v „Avstrijsko učiteljsko društvo.“

*) To idejo smo že na merodajnih mestih propagirali, toda nasprotujejo ji Nemci. Uredn.

Splošno mnenje med tovariši je, da se začne naše društvo prebujati. Zborovanja so vedno bolj obiskana (tokrat 41 članov) in pri njih vlada živahnost v govoru in debati. Delajmo tako naprej in čaka nas svobodnost in ugled tržaškega učiteljstva. K.

Srednješolski vestnik.

** Nove določbe za srednješolske učitelje. Naučno ministrstvo je izdalo odlok, po katerem se bo prihodnje šolsko leto ustanovilo več pedagoških srednješolskih semenišč, kjer bodo profesorski kandidati dobili potrebno prakso. Važne so tozadevne določbe; v prvi vrsti ima kandidat pravico, voliti kronovino — ne pa zavoda ali kraja! — kjer si hoče pridobiti svojo profesorsko prakso. Zavod mora določiti ministrstvo. Enemu profesorju ne more biti podeljenih več kandidatov nego dva, gñemu zavodu pa večjemu štirje. Prve tedne mora profesorski kandidat prisostvovati redno pouku pridelnega mu strokovnega učitelja, pozneje tudi pouku drugih profesorjev. Nato mora nastopiti sam v kolikor mogoče mnogo razredih, vendar pod nadzorstvom. Po preteku prvih mesecev je ravnatelj zavoda upravičen, da prepusti kandidatu učno mesto v tem ali onem razredu; nadzorovati ga pa mora strokovni učitelj, zlasti pri klasifikaciji naj kontrolira kandidatove zapiske. Število njegovih učnih ur naj bo omejeno. Na teden naj ima kvečjemu 16 ur. Koncem preizkusnega leta dobi kandidat od ravnatelja zavoda primerno izpričevalo.

Književnost in umetnost.

Mladinski spisi Mišjakovega Julčka.

Te dni je izšel 11. zvezek mladinskih spisov Mišjakovega Julčka. Vsebina tega zvezka je zanimiva, opremljena s slikami. Lično vezana knjižica velja 1 K 20 h po pošti 16 h več. Dobiva se v Učiteljski tiskarni.

Naši mladi čitatelji bodo gotovo posegli po tej knjižici. Priporočamo jo staršem, prav posebno pa šolskim knjižnicam.

Politiški pregled.

* Preosnova ministrstva? Poljski listi javljajo z Dunaja, da se je baron Gautsch pred zaključenjem državnega zbora dogovoril s Čehi in Poljaki, da se v sredi septembra izvrši preosnova ministrstva. V prvi vrsti, da se izroči parlamentarcem trgovsko, finančno, notranje in ministrstvo javnih del. Minister Zaleski da prevzame eno resortnih ministrstev.

* Kardinal Gruscha, dunajski nadškof, je umrl v Glognitzu. Bil je rododunajčan in dosegel visoko starost. Pred par leti, ko so mu začele moči pešati, so mu dali koadjutorja v osebi dr. Nagla, ki je zapustil neprijetne spomine v Trstu. Mož je bil velik sovražnik Slovanov. Ker je postal koadjutor cum jure successionis, ostane sedaj na nadškofovem sedcu, postane kardinal in ostane še zanaprej naš sovražnik.

* Tuje pošte v Turčiji. Turška vlada zahteva zopet od tujih držav, ki imajo v Turčiji svoje pošte, da morajo te pošte odpraviti. Angleški poslanik je izjavil turškemu poštному ministru, da je Anglija pripravljena opustiti svoje pošte, ako to store tudi druge države. Največ pošt v Turčiji ima Avstrija, ki je o priliki aneksije Bosne in Hercegovine glasom zatrdila turške vlade obljubila, da opusti te pošte.

* Sablje v italijanski vojski odpravljene. Italijansko vojno ministrstvo je odredilo, da naj vbodoče častniki ne nosijo več sabelj pri vajah in v službi, razen pri asistencah za vzdrževanje javnega reda. Častniki nosijo sedaj samo repetirne pištole. Tudi pri nas se vojna uprava peča z vprašanjem ali naj se odpravi pri infanterijskih častnikih sablje, ki zaradi svojega bleska izdajajo sovražniku stališče čet ter ovirajo tudi hojo pri prodiranju v težavnem terenu. Kakor znano, je pri domobranskih, planinskih četah uvedena že tri leta kratka oksidirana sablja, ki se je splošno izkazala pripravno.

* Nade bivšega kralja Manuela. Bivši portugalski kralj Manuel je poslal vsem članom dvora pokojne bivše portugalske kraljice Marije Pije pismo, v katerem pravi, da se zahvaljuje za njihovo službo, česar nikdar ne pozabi. Prosi, naj ga tudi oni ne pozabijo, ker da ni daleč dan, ko se nadeja, da zopet zasede prestol v Lizboni.

Kranjske vesti.

Pozor šolska vodstva! — Po najnovejši ministrski odredbi mora vsako šolsko vodstvo samo si naročiti potrebni orlov papir za šolska naznanila in druga izpričevala potom c. kr. okr. šol. sveta pri c. kr. dvorni zalogi učnih knjig na Dunaju. Opozarjamo na to vsa šolska vodstva in prosimo, da si p r a v očasno naroče orlov papir ter ga nam